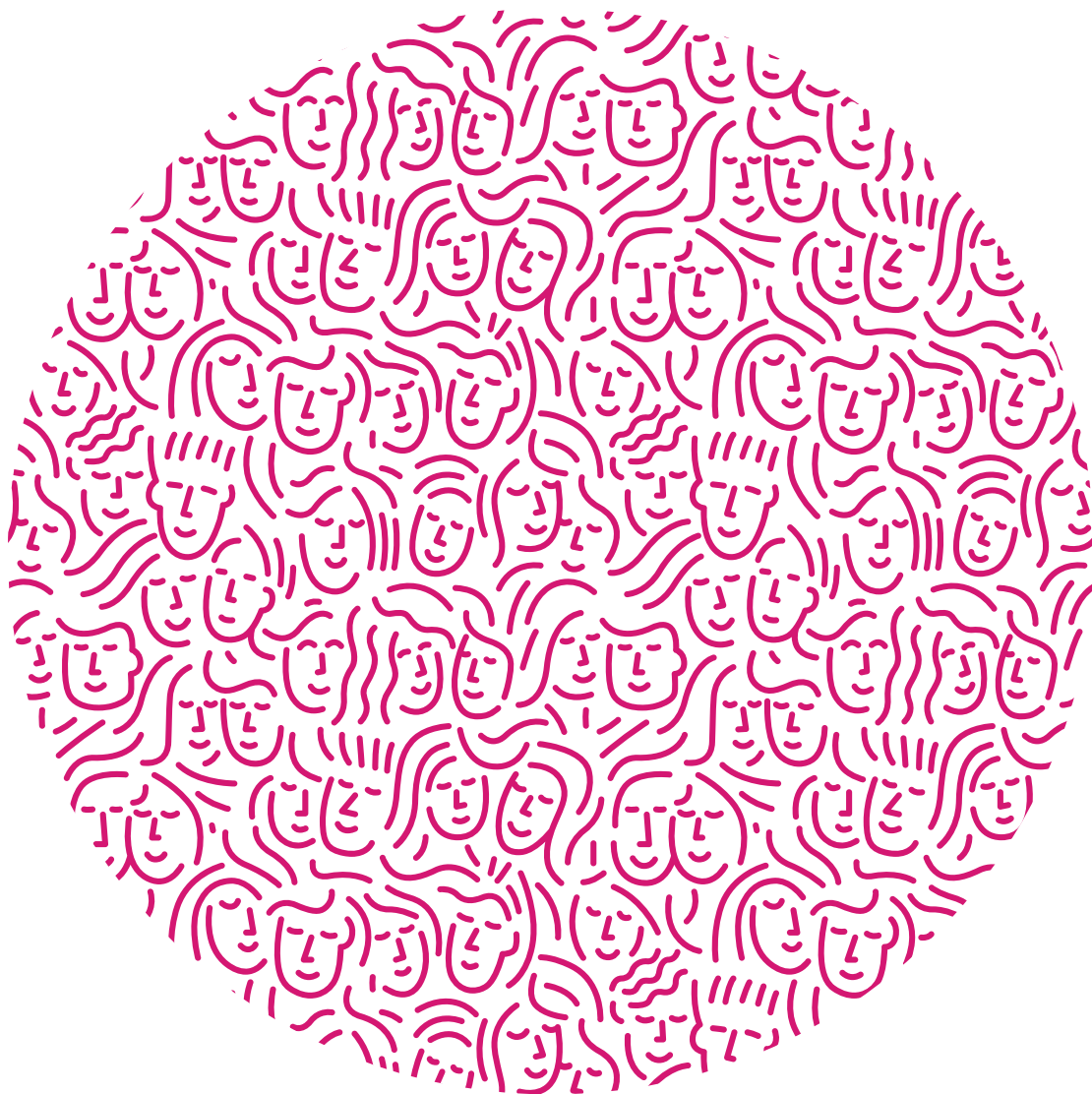

**"CAW in beeld geeft een kijk op
onze hulp- en dienstverleningspraktijk met
de focus dit jaar op justitieel welzijnswerk
en de hulpverlening bij schulden en financiële
problemen."**

CAW Groep

Verantwoordelijke uitgever:

Anita Cautaeers

Maatschappelijke zetel:

Turnhoutsebaan 139a

2140 Borgerhout

Contact:

info@caw.be

Met dank aan:

de directies, medewerkers

en vrijwilligers van het CAW,

Milly Hoolants en Neil Paterson

Redactie: Tessa Claes, Leen Sebrechts,

Anita Cautaeers, Lore Robeyns, Yves Indeberghe

en Hans Van Kerckhove

Lay-out: Mr Henry

Inhoudsopgave

Voorwoord	05
1. Wat doen de Centra voor algemeen welzijnswerk	06
1.1 Wie bereiken we?	08
1.2 Een divers cliënteel heeft nood aan een sterk diversiteitsbeleid	08
1.2.1 Terugblik studiedag Diversi-TIJD	10
1.2.2 Terugblik diversiteitsdag HR	10
1.2.3 Vooruitblik 2019	10
1.3 Welke ondersteuning en hulpverlening bieden we aan cliënten?	11
1.3.1 Onthaal en preventie	11
1.3.2 Begeleiding	13
1.3.3 Nazorg	14
2. Samen groeien in welzijn, enkele werkingen uitgelicht	15
2.1 Justitieel welzijnswerk	15
2.1.1 Hulpverlening in de gevangenis	15
2.1.2 Hulpverlening aan naastbestaanden	18
2.1.3 Structureel sociaal werk	20
2.1.4 Beleidssignalering	20
2.2 Hulpverlening bij schulden en financiële problemen	22
2.2.1 Cliënten in collectieve schuldenregeling	24
2.2.2 Werking in de kijker: WAKOSTA	25
2.2.3 Beleidssignalering	27
3. Kencijfers	29
4. Het CAW als partner in intersectorale samenwerkingsverbanden	34

Voorwoord

Beste lezer,

De CAW's versterken welzijn in onze samenleving en benaderen de persoon met een zorg- en ondersteuningsnood als een persoon die op zoek is naar een betere kwaliteit van leven. Voor sommigen is dat hun fundamentele grondrechten laten respecteren en effectueren. In onze zogenaamde welvarende samenleving moet het een evidentie zijn dat iedereen recht heeft op een betaalbare woning, toegang tot onderwijs, gepast werk en welzijns- en gezondheidszorg. Helaas stellen wij dagelijks vast dat nog heel wat mensen tussen de mazen van het net vallen. Via ons politiek sociaal werk trachten we de gaten van dit net kleiner te maken zodat er minder mensen tussen vallen. Onze dagelijkse hulp- en dienstverleningspraktijk zorgt ervoor dat heel wat mensen opgevist worden en boven water kunnen blijven. Onze ondersteuning moet hen de nodige kracht en context bieden waardoor hun onwelzijn vermindert en zij hun leven op een meer kwaliteitsvolle manier kunnen verderzetten.

CAW in beeld geeft een kijk op onze hulp- en dienstverleningspraktijk met de focus dit jaar op justitieel welzijnswerk en de hulpverlening bij schulden en financiële problemen.

Onze grondrechtenbenadering en de aandacht voor de superdiverse samenleving maakt dat we op verschillende thematieken en levensdomeinen actief zijn en we met heel wat andere actoren op het terrein van welzijn, gezondheid, werk en wonen samenwerken. Hierdoor is het appel dat op de CAW's gedaan wordt om aan zet te zijn bij al dan niet nieuwe samenwerkingsverbanden groot. In verschillende netwerken en dedicated teams kom je de medewerkers van het CAW tegen. Zij zorgen er mee voor dat welzijnswerk en sociaal werk op de kaart gezet worden als een belangrijk onderdeel om tot een kwaliteitsvol leven en samenleven voor elke burger te komen.

De getuigenissen die je hier leest, lichten een tipje van de sluier en tonen de meerwaarde die welzijnswerk voor hen betekent. Elke CAW-medewerker verlegt dag in dag uit zandkorreltjes in de rivier die voor de kwetsbare burger een wereld van verschil maken. Een bewonderenswaardige dank voor al hun inzet, kracht en doorzettingsvermogen.

Namens de CAW Groep, de netwerkorganisatie van de 11 CAW's in Vlaanderen en Brussel.

Anita Cautaeers
Directeur CAW Groep

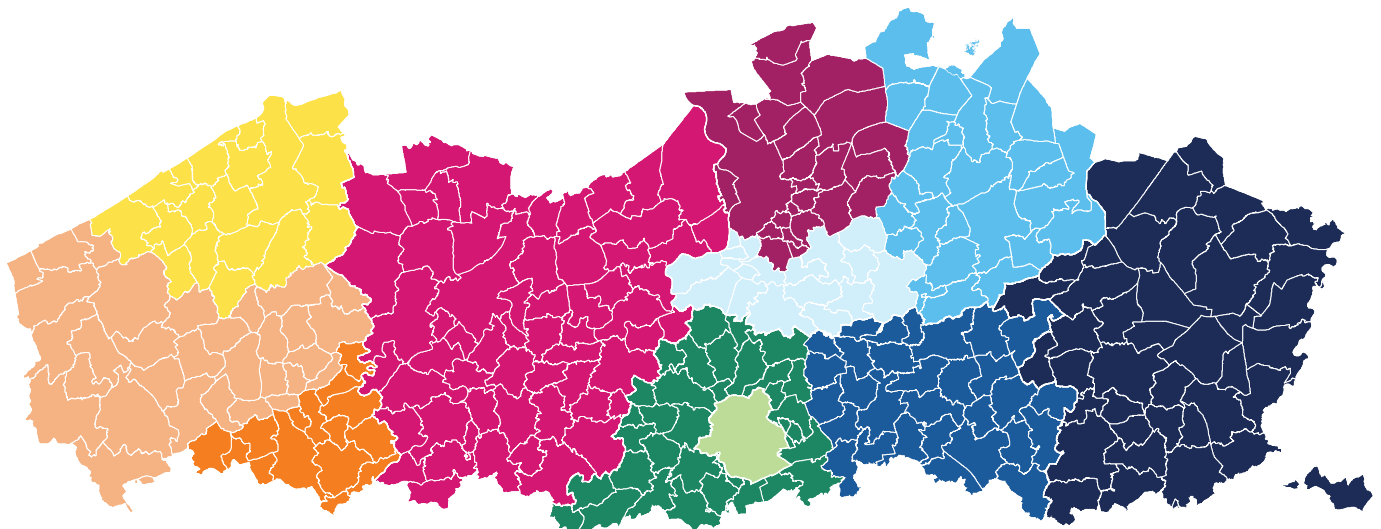
1. Wat doen de centra voor algemeen welzijnswerk

Het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) geeft steun aan diegenen die het moeilijk hebben zodat ze zelf terug verder kunnen. We bieden rust aan diegenen die dat kwijt zijn. We versterken de mogelijkheden van mensen en staan hen bij in het benutten van hun basisrechten. We bestrijden elke vorm van uitsluiting en komen op voor een menswaardig en kwaliteitsvol leven voor iedereen. We gaan voor gelijke kansen en een harmonieuze samenleving.

De CAW's doen dit door mensen te ondersteunen bij al hun vragen en problemen die te

maken hebben met welzijn. Een moeilijke relatie. Persoonlijke moeilijkheden. Financiële, administratieve, juridische of materiële problemen. Problemen in je gezin, familie of je ruimere sociale omgeving... We bieden ook hulp aan slachtoffers en daders van geweld, misbruik en betrokkenen van verkeersongevallen en misdrijven.

Er zijn 11 erkende CAW's in Vlaanderen en Brussel. Elk CAW heeft zijn eigen werkingsgebied. De fysieke locaties van het CAW zijn verspreid over Vlaanderen en Brussel.

Werkingsgebied CAW

 CAW Noord-West-Vlaanderen	 CAW Oost-Vlaanderen	 CAW Boom Mechelen Lier
 CAW Centraal-West-Vlaanderen	 CAW Antwerpen	 CAW De Kempen
 CAW Zuid-West-Vlaanderen	 CAW Brussel	 CAW Oost-Brabant
	 CAW Halle Vilvoorde	 CAW Limburg

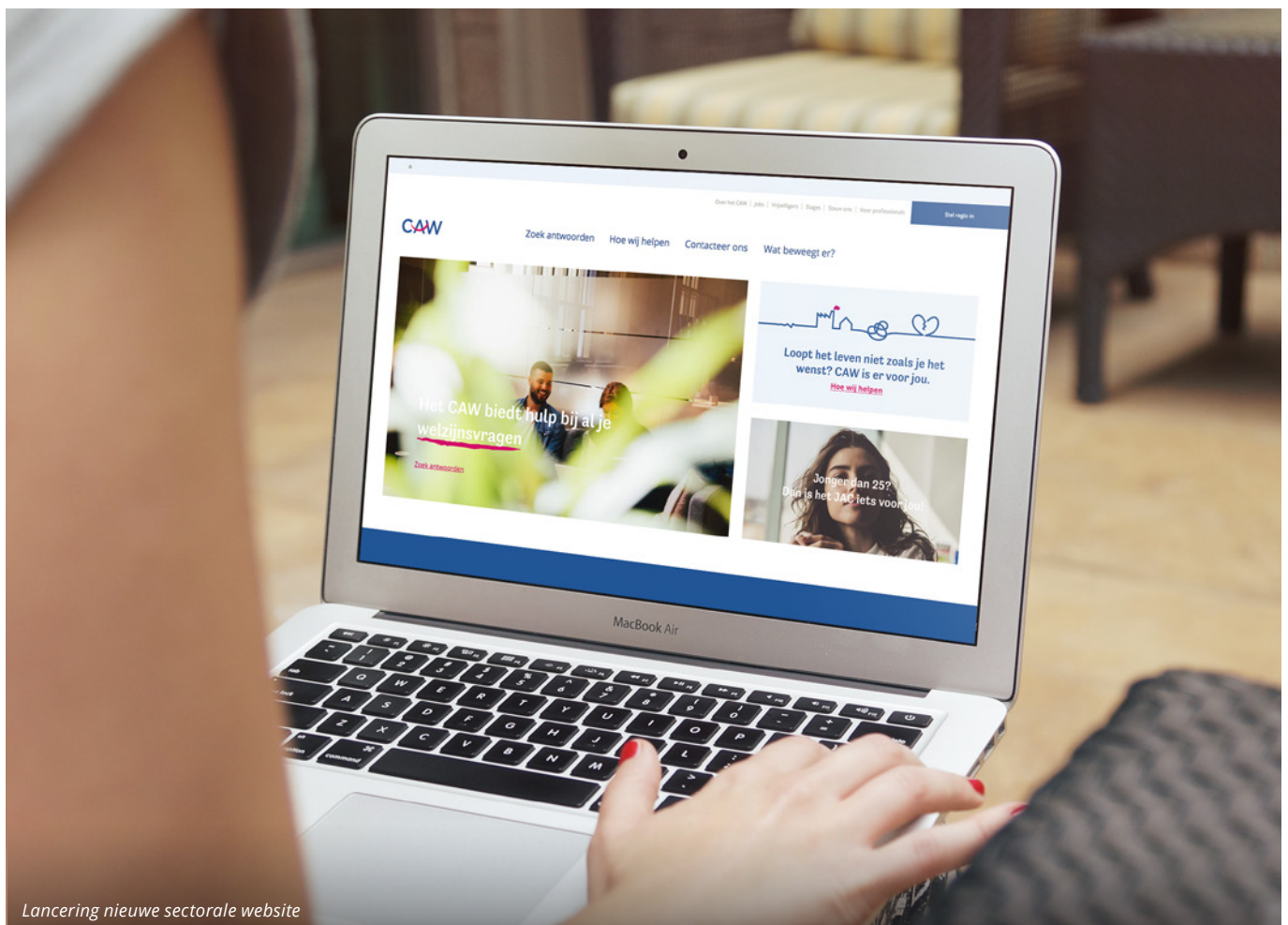
De 11 CAW's kiezen ervoor om intensief samen te werken. We doen dit onder andere via de CAW Groep, een netwerkorganisatie die de 11 CAW's verbindt op sectoraal niveau. De CAW Groep formuleert antwoorden op brede maatschappelijke uitdagingen met betrekking tot (on)welzijn.

We zetten daartoe strategisch inhoudelijke lijnen uit waarmee we de CAW's stimuleren, innoveren en profileren en de 11 CAW's in Vlaanderen en Brussel ondersteunen.

De CAW Groep doet dit door middel van duurzaam overleg, gezamenlijke afspraken, gezamenlijke communicatie, belangenbehartiging

en beleidsbeïnvloeding ten opzichte van de overheid, middenveldorganisaties en de samenleving.

In 2018 lanceerden de CAW's de nieuwe sectorale website: www.caw.be. Specifiek voor jongeren is er www.jac.be (JAC, jongerenaanbod van het CAW). De website geeft een overzicht van wat de CAW's aanbieden aan hulp- en dienstverlening en biedt verschillende mogelijkheden om contact op te nemen met de CAW's. Zo kan men via de website een e-mail verzenden of chatten met een professionele hulpverlener. Ook telefonisch is het CAW bereikbaar via het gratis nummer: 0800 13 500.

Lancering nieuwe sectorale website

1.1 Wie bereiken we?

In 2018 kwamen 108.647 cliënten in contact met het CAW.

Een kwart (24%) van ons cliënteel is jonger dan 25 jaar (**figuur 1**). Een kleine groep is 60+ (6%). Er kloppen iets meer vrouwen dan mannen (54% vs. 46%) aan bij het CAW met welzijnsvragen of -problemen. Verhoudingsgewijs bevinden de meeste vrouwelijke cliënten van het CAW zich in de leeftijdscategorie 12 tot 17 jaar (**figuur 2**).

Deze groep wordt door de CAW's voornamelijk ondersteund bij problemen die ze ervaren met psychisch welbevinden, familiale problemen en geweld (zoals kindermishandeling).

1.2 Een divers cliënteel heeft nood aan een sterk diversiteitsbeleid

De CAW's maken werk van een sectoraal diversiteitsbeleid. De samenleving en onze cliënten nopen ons daartoe. Zo was in 2016 20,5% van de bevolking in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst¹. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gaat het zelfs om 70% van de bevolking die van buitenlandse herkomst is en in verschillende steden in Vlaanderen is het aandeel inwoners van buitenlandse herkomst boven de 50% uitgestegen, onder andere Vilvoorde, Genk en sinds 2018 ook Antwerpen.

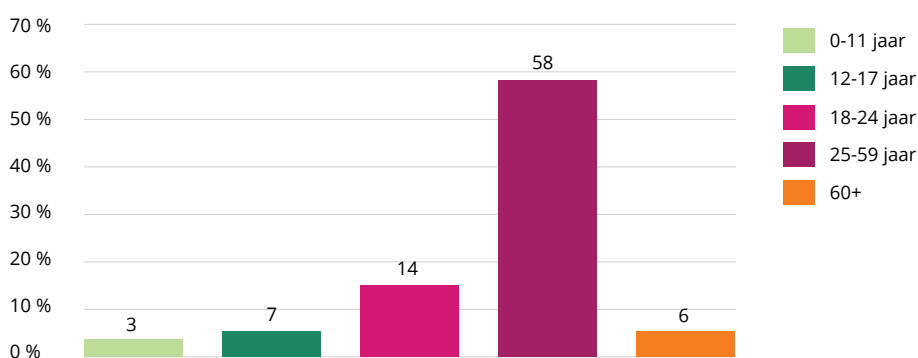
In 2018 werd bij 13% van onze cliënten een vreemde origine (land van herkomst van de ouders of grootouders van de cliënt is niet België) geregistreerd. ¹

We zien doorheen de jaren een duidelijke stijging in het aantal cliënten dat geregistreerd wordt met een niet-Belgische origine (**figuur 3**).

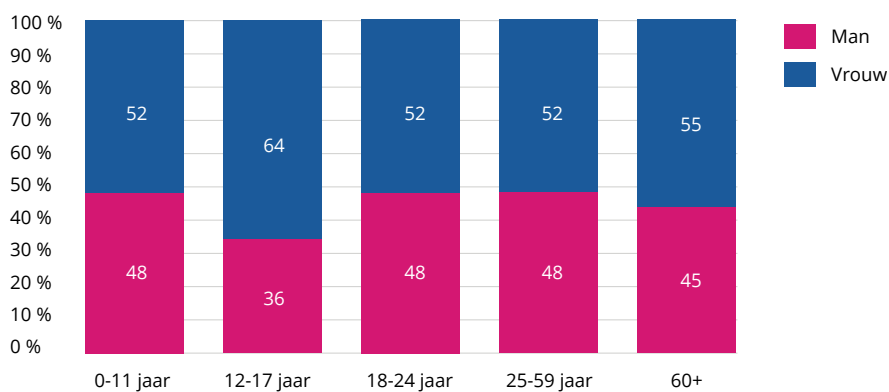
Etnisch-culturele diversiteit is wat men doorgaans linkt met het concept 'diversiteit'. De CAW's kijken in hun diversiteitsbeleid breder dan enkel migratieachtergrond. Het gaat om alle aspecten waarop mensen kunnen verschillen van elkaar zoals persoonlijkheid, thuistaal, culturele achtergrond, gender, leeftijd, religie, seksuele oriëntatie, gezondheid, socio-economische situatie, ... De interactie tussen deze aspecten maakt iedere persoon uniek.

¹ Het gaat om de som van personen met een huidige buitenlandse nationaliteit, personen met een buitenlandse geboortenationaliteit die ondertussen Belg zijn geworden en personen met een Belgische geboortenationaliteit met minstens één ouder met een buitenlandse geboortenationaliteit.

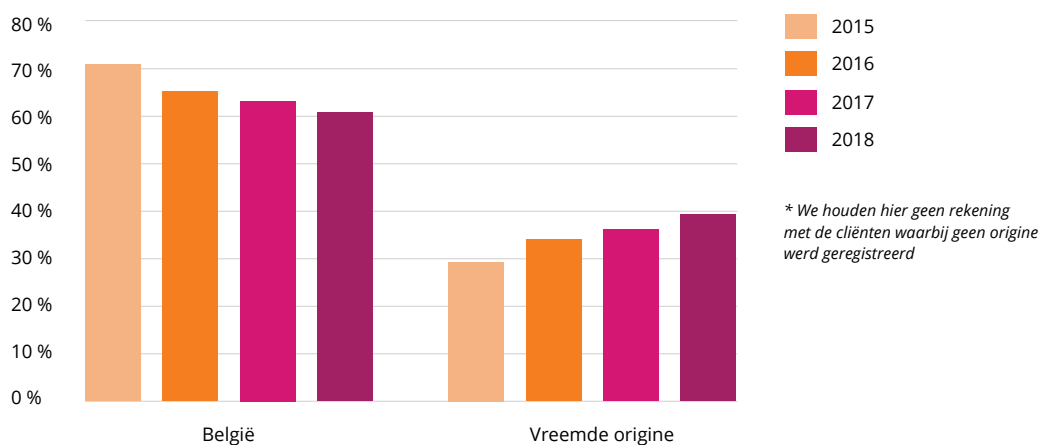
Figuur 1
Leeftijdverdeling cliënten CAW (geregistreerd bij 89% van de cliënten)

Figuur 2
Geslacht cliënten CAW volgens leeftijd (geregistreerd bij 89% van de cliënten)

Figuur 3
Evolutie origine cliënten CAW *

1.2.1 TERUGBLIK STUDIEDAG DIVERSI-TIJD

Op 13 november organiseerde de CAW Groep, in samenwerking met CAW Antwerpen, een geslaagde studiedag rond het thema 'diversiteit'. Karel de Grote Hogeschool ondersteunde de studiedag door zijn Campus Zuid ter beschikking te stellen.

De studiedag was volledig volgeboekt. Maar liefst 203 personen schreven zich in, waarvan 123 medewerkers/stagiairs/vrijwilligers van de

CAW's, 29 docenten en studenten van Karel de Grote Hogeschool, en 51 personen van andere organisaties zoals het Agentschap Inburgering & Integratie, Armen Tekort, Bazz, Lokale Politie Antwerpen, Steunpunt Mantelzorg, SVK, Unia, Verso, Vivo, Weerwerk, Wingerdbloei en verschillende lokale besturen.

De studiedag stimuleerde de deelnemers om intern aan de slag te gaan met de verkregen kennis en informatie.

Op www.caw.be/studiedag-diversiteit kan je alle informatie over de studiedag terugvinden zoals de gebruikte powerpointpresentaties, enkele foto's en een sfeerreportage.

1.2.2 TERUGBLIK DIVERSITEITSDAG HR

In het kader van het sectoraal diversiteitsplan, gaan de 11 CAW's het engagement aan en zetten we in op meer diversiteit in het personeelsbestand. In 2018 werd een denkdag georganiseerd met alle HR-verantwoordelijken van de CAW's: om na te denken over diversiteit, mogelijkheden van een 0-meting en inspirerende praktijken.

1.2.3 VOORUITBLIK 2019

In 2019 brengen we verder diversiteit in het personeelsbestand in kaart en werken we samen met de HR-verantwoordelijken een traject uit. Een sectorale werkgroep diversiteit volgt het diversiteitsbeleid op en stuurt aan.

Deze werkgroep zal in 2019 een sectorale visie op diversiteit bepalen en het bestaande diversiteitsplan hieraan toetsen. We presenteren onze visie op diversiteit graag aan jou in de volgende 'CAW in Beeld 2019'.

Groepsfoto studiedag diversiteit op 13 november 2018

1.3 Welke ondersteuning en hulpverlening bieden we aan cliënten?

Met al onze medewerkers, cliënten en samenwerkingspartners zetten we een praktijk neer van krachtig sociaal werk. De essentie van sociaal werk is werken aan sociale verandering, sociale ontwikkeling, sociale samenhang en het empoweren van mensen. We werken aan de persoonlijke en structurele barrières die het welzijn en de ontwikkeling van mensen in de weg staan en ondersteunen de eigen krachten van mensen en hun omgeving om die barrières te overwinnen en om tot een voor hen kwaliteitsvol leven te komen. Op individueel niveau organiseert het CAW zijn aanbod via een proces van onthaal, begeleiding en nazorg. Op basis van de individuele praktijkervaringen worden preventieve acties ondernomen die eerder groepsgericht worden aangeboden. Zie bijvoorbeeld BIZ-projecten.

1.3.1 ONTHAAL EN PREVENTIE

De 'motor' van krachtig sociaal werk is de empowerende vraagverheldering. Om deze motor te doen aanslaan, creëren we in een brede onthaalwerking ruimte voor een vraaggerichte aanpak en het ontrafelen van de gestelde vragen. Deze vraaggerichte aanpak houdt veel meer in dan ontvangst en doorverwijzen van hulpvragen. De vraagverheldering kan een finaliteit op zich zijn of kan leiden tot directe hulp.

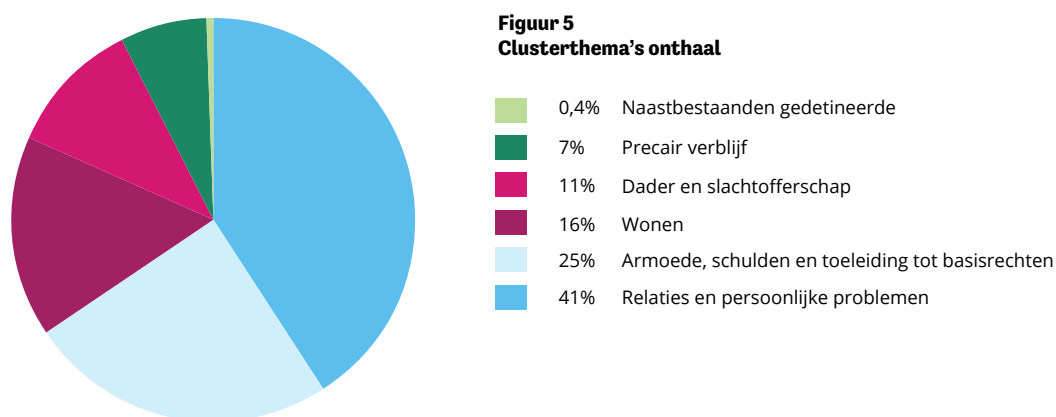
In 2018 werden 92.287 cliënten onthaald door het CAW.

Het merendeel van de cliënten vindt zelf zijn weg naar het CAW (58%). Het overige deel komt bij het CAW terecht na een interne (6%) of externe doorverwijzer (36%). De externe doorverwijzers zijn voornamelijk niet-professionelen, politionele diensten en het OCMW.

Figuur 4
Overzicht clusterthema's

Figuur 5
Clusterthema's onthaal

De hulp en ondersteuning die we in een onthaal bieden, brengen we in beeld via thema's. We onderscheiden de thema's aan de hand van 6 grote clusters (*figuur 4*).

De meeste cliënten worden in onthaal ondersteund binnen de cluster relaties en persoonlijke problemen (41%), gevolgd door de cluster armoede, schulden en basisrechten (25%) en de cluster wonen (16%) (*figuur 5*).

Het onthaal als hulpverleningsvorm kan op zichzelf staan. **39% van de onthalen werd in 2018 afgerond door cliënt en hulpverlener.**

Het onthaal kan echter ook het begin van een verder traject betekenen. Vanuit het onthaal wordt 18% doorverwezen voor een verder traject binnen het CAW. 14% wordt doorverwezen naar een externe dienst. Er wordt voornamelijk doorverwezen naar het OCMW (20%), de geestelijke gezondheidszorg (16%) en justitie (13%). 11% van de onthalen wordt afgebroken door de cliënt of door het CAW zelf.

1.3.2 BEGELEIDING

Krachtig sociaal werk is doelgericht. Met een sterke focus op het dagelijks leven van de cliënt en diens omgeving zijn de beoogde doelen altijd zeer concreet en gericht op een verhoogde kwaliteit van leven. In een begeleidingstraject worden doelen samen met de cliënt bepaald, systematisch opgevolgd en geëvalueerd. Om dit te bereiken gaan onze hulpverleners methodisch te werk.

In 2018 werden 25.917 cliënten begeleid door een CAW.

43% van de cliënten in begeleiding is doorverwezen door een externe organisatie, voornamelijk vanuit justitie (25%), politionele diensten (16%), het OCMW (16%), diensten huisvesting (9%) en de geestelijke gezondheidszorg (7%). Deze cliënten kregen een onthaal in het CAW of reeds in de externe organisatie (*figuur 6*).

In begeleiding wordt de geboden hulp

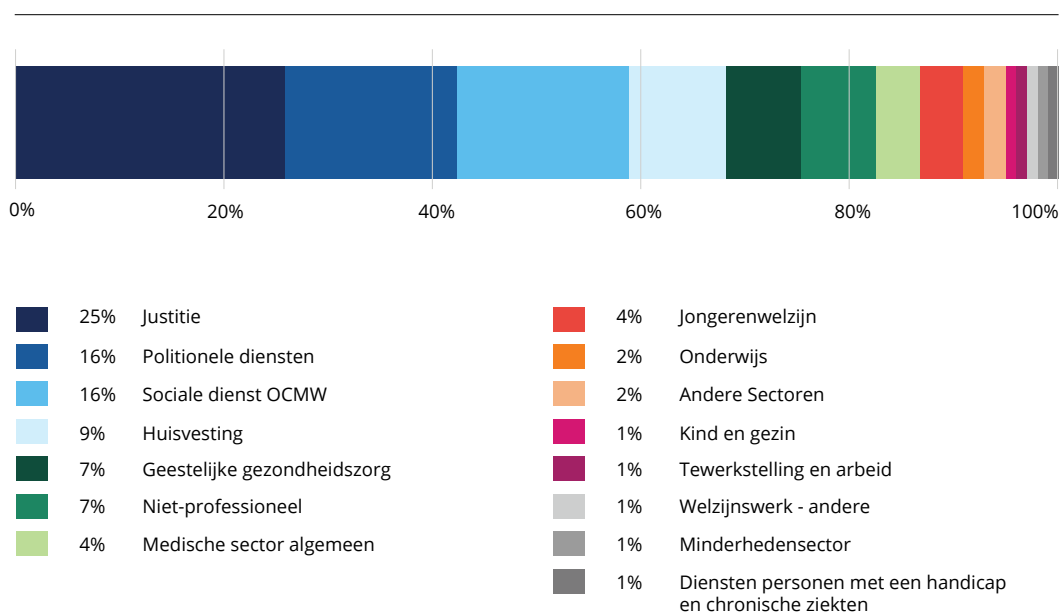
geformuleerd in modules die werken rond specifieke doelstellingen met specifieke methodieken op maat van de cliënt. Elke module behoort tot een cluster (*figuur 7*).

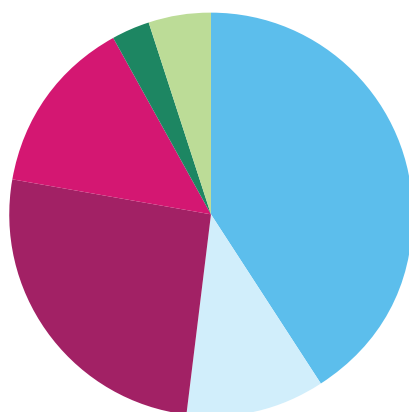
De meest ingezette groep van begeleidingen situeert zich in de cluster **relaties en persoonlijke problemen** (41%). De meest voorkomende modules binnen deze cluster zijn de begeleiding persoonlijke problemen, de begeleiding relaties en gezinsproblemen en de bezoekenruimten.

De tweede grootste cluster is deze van **wonen** (26%): woonbegeleiding ambulant, woonbegeleiding met verblijf, begeleiding preventie van uithuiszetting, crisisopvang en Housing First-trajecten.

Bij 14% van de cliënten wordt er gewerkt binnen een module van **dader- en slachtofferschap**. De meeste cliënten bevinden zich binnen een begeleiding intrafamiliaal geweld (ambulant of residentieel) en een begeleiding slachtoffer-schap.

Figuur 6
Externe doorverwijzing van cliënten in begeleiding CAW

Figuur 7
Clustermodules CAW

5%	Detentie
3%	Precair verblijf
14%	Dader en slachtofferschap
26%	Wonen
11%	Armoede, schulden en toeleiding tot basisrechten
41%	Relaties en persoonlijke problemen

In de cluster detentie bevinden zich vooral cliënten die effectief in detentie zijn. Een klein onderdeel van deze groep zijn begeleidingen van naastbestaanden van een gedetineerde of een begeleiding ouder-kind contact in detentie. Een begeleiding precair verblijf houdt in dat er met de cliënt gewerkt wordt aan een zinvol vervolg van het migratietraject.

Sommige cliënten zijn gebaat bij een integrale aanpak waarbij drie of meer verschillende clusters worden ingezet. **Bij 19% van de cliënten wordt integraal gewerkt.**

1.3.3 NAZORG

Indien de cliënt dit wenst en zijn instemming geeft, wordt na een begeleiding nazorg voorzien. Nazorg heeft als doel de resultaten van de begeleiding te bestendigen, de kracht van de cliënt te ondersteunen en herval te voorkomen. Het gaat om een beperkt aantal ondersteunende contacten die volgen op een afgeronde begeleiding.

De cluster dader- en slachtofferschap wordt in grootte gevolgd door de cluster armoede en schulden (11%). Deze laatste cluster bevat voornamelijk budgetbegeleiding en budgetbeheer, maar ook schuldbemiddeling.

In 2018 werd aan 1.242 cliënten nazorg geboden. Nazorg wordt sterk ingezet na een residentiële begeleiding intrafamiliaal geweld en bij de begeleiding preventie van uithuiszetting.

2. Samen groeien in welzijn, enkele werkingen uitgelicht

De CAW's doen aan krachtig sociaal werk. De kwaliteit van leven staat voor ons voorop. CAW hulpverleners kijken met een brede blik naar vragen van cliënten. Daarom gaan ze samen met de cliënt op weg om problemen stapsgewijs aan te pakken.

In deze editie van CAW in Beeld brengen we twee ondersteuningsdiensten naar voor, namelijk justitieel welzijnswerk (JWW) en financiële hulpverlening. Deze diensten belichten we aan de hand van beelden, verhalen en cijfers.

Justitieel welzijnswerk - hulpverlening aan gedetineerden en hun omgeving - is belangrijk omdat gedetineerden enerzijds toegang moeten hebben tot welzijns- en gezondheidszorg. Anderzijds worden zij vanwege hun detentie geconfronteerd met heel wat welzijnsproblemen die we beter aanpakken vooraleer ze verder escaleren. Een gedetineerde komt op een dag opnieuw in de samenleving terecht en wordt daar best op voorbereid.

Veel van onze cliënten hebben financiële problemen en deze liggen vaak aan de oorsprong van heel wat andere welzijnsproblemen zoals onder andere relatie-, opvoedings-, huisvestings- en gezondheidsproblemen. Deze problemen aanpakken zonder de financiële problemen te bekijken, is dan ook weinig effectief. Onze integrale aanpak, waar we samen met de cliënt bekijken wat kwaliteit van leven betekent en dit op alle levensdomeinen, brengen we hiermee goed in beeld. Evenals onze samenwerking met de OCMW's die hierin een uitgesproken wettelijke maatschappelijke opdracht hebben.

2.1 Justitieel welzijnswerk

De CAW's spelen een sleutelrol in de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden in Vlaanderen en Brussel door middel van haar aanbod Justitieel Welzijnswerk (JWW). De werking JWW organiseren een aanbod op maat van verdachten en daders van strafbare feiten en hun directe omgeving (familieleden en kinderen). Dit gebeurt door het inzetten van professionals en vrijwilligers zowel binnen als buiten de gevangensmuren.

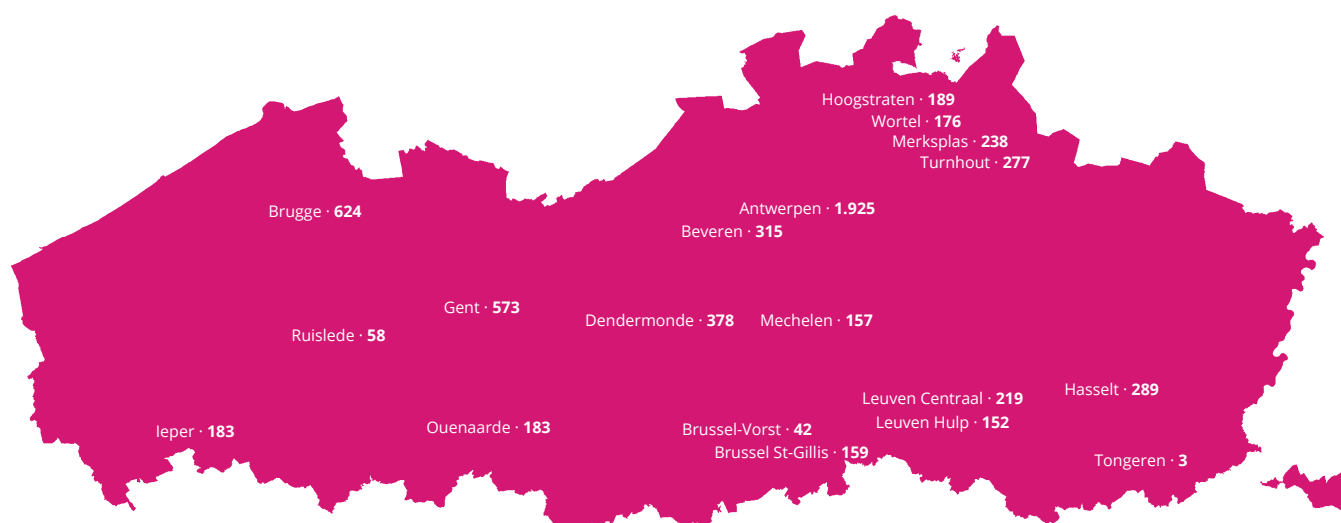
Het justitieel welzijnswerk had het voorbije werkjaar 6.838 cliënten in onthaal en begeleiding. Het gaat om 6.275 gedetineerden en 347 naastbestaanden van de gedetineerde.

2.1.1 HULPVERLENING IN DE GEVANGENIS

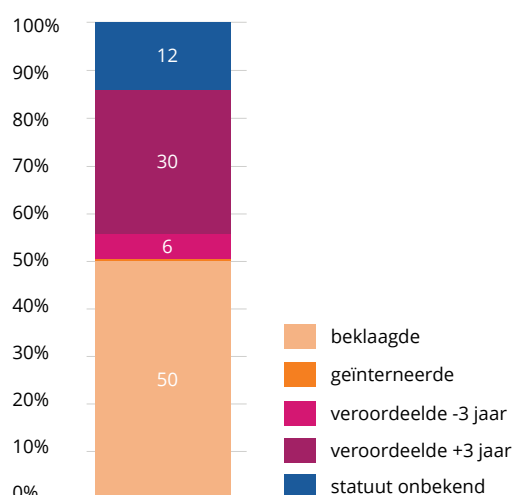
In elke Vlaamse en Brusselse gevangenis zijn medewerkers van het CAW actief (**figuur 8**). De cliënten in detentie zijn **hoofdzakelijk mannen** (93%) tussen de leeftijd van 25 en 59 jaar (78%). 18% van de cliënten in detentie is tussen 18 en 24 jaar oud.

Figuur 8
Verdeling cliënten in detentie over de gevangenissen
(bij 93% van de cliënten ingevuld)

Figuur 9
Gedetineerden volgens statuut

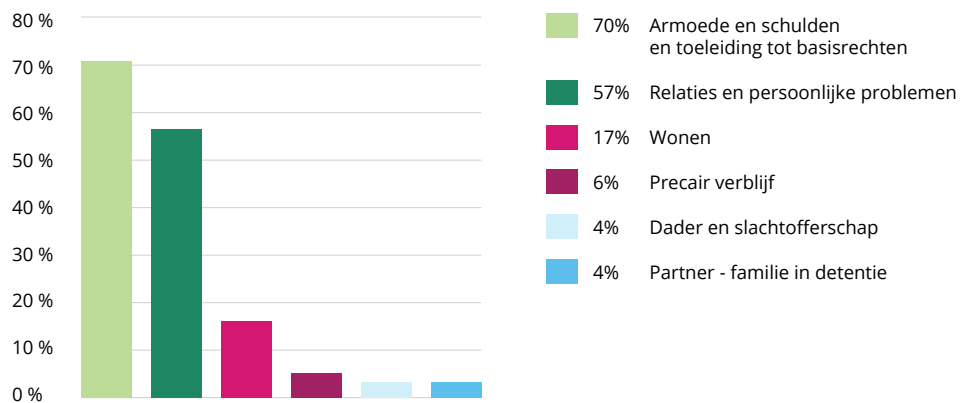

Bij de aanvang van de hulpverlening heeft het merendeel van de gedetineerden het statuut van beklaagde (51%). De groep van langdurig veroordeelden (>3 jaar) vormt met 30% de tweede grootste groep (**figuur 9**).

Trajectbegeleiders zorgen voor een individueel aanbod op maat van de gedetineerde. Ze reiken handvaten aan om welzijnsproblemen waarmee de gedetineerden geconfronteerd worden, reeds bestaand voor de detentie of ontstaan naar aanleiding van de detentie, aan te pakken. Zij bespreken onderwerpen zoals huisvesting, financiële en sociaal-administratieve problemen en vragen rond relaties met familie en vrienden in de buitenwereld en het slachtofferperspectief.

De thema's waarvoor het meeste gewerkt wordt bij cliënten in detentie zijn deze binnen de **cluster armoede, schulden en toeleiding tot basisrechten** (thema's uitgaven en schulden, administratieve ondersteuning, tewerkstelling) (**figuur 10**). Tijdens een gevangenisstraf worden gedetineerden en hun naasten vaak geconfronteerd met financiële problemen. De gedetineerde verliest immers zijn inkomen uit arbeid. Maar ook op het vlak van sociale zekerheid biedt het huidige systeem onvoldoende bescherming aan gedetineerden en hun omgeving.

Figuur 10
Themacluster waar rond gewerkt wordt met cliënt in detentie, % cliënten

Ook de thema's binnen de **cluster relaties en persoonlijke problemen** komen veel voor bij de hulp- en dienstverlening aan cliënten in detentie. Dit betreft voornamelijk het psychisch welbevinden van de gedetineerde, familiale relaties van de gedetineerde en verslaving. De detentie is een bron van heel wat verwarrende gevoelens van angst, onzekerheid, onrust, spanning, schaamte, verdriet, boosheid, loyaliteitsconflicten, machteloosheid, isolatie,... zowel voor de gedetineerde als voor zijn naastbestaanden.

Alle gedetineerden moeten de mogelijkheid krijgen om van het aanbod van trajectbegeleiders gebruik te maken. Dit vraagt een proactieve aanpak van deze werking. Naast actieve bekendmaking van het aanbod heeft **bij 42% van de cliënten in detentie het CAW zelf het initiatief genomen voor een onthaalgesprek.**

Over alle werkingen heen is bij 18% van de cliënten het CAW de initiatiefnemer. Binnen de werking JWW ligt dit percentage dus een stuk hoger. De gevangenen die boven de 50% scoren bij initiatief genomen door het CAW zijn: Vorst, Sint-Gillis, Antwerpen en Berkendael. 12% van de cliënten in detentie werd verwezen naar de werking JWW. Voornamelijk via de psychosociale diensten van de gevangenis en andere werkingen binnen de gevangenis.

In een begeleidingstraject werkt men met de gedetineerde binnen de **module 'begeleiding gedetineerde'**. De doelstellingen van deze module zijn onder andere:

- ondersteunende begeleiding in functie van het dagdagelijks functioneren in de gevangenis;
- versterken van het relationeel en structureel netwerk;
- trainen van persoonlijke en sociale vaardigheden i.f.v. de reclassering;
- aanpakken van de sociaal-administratieve, materiële en/of juridische problemen;
- motiveren en ondersteunen opdat hij/zij de gepleegde feiten, de betekenis van de feiten en de gevolgen hiervan voor zichzelf en voor alle betrokken partijen (het slachtoffer, de eigen directe omgeving en de samenleving) zinvol plaats kan geven in het eigen leven en in zijn toekomstplan;
- werken aan een volwaardige re-integratie na de detentie;
- exploreren, ondersteunen en activeren van de cliënt in het verwerven van basisrechten.

Bij een derde van de cliënten in detentie wordt er gewerkt rond reclassering. Hierbij ondersteunt de trajectbegeleider de cliënt bij zijn/haar terugkeer in de samenleving

na het beëindigen van de detentieperiode. De trajectbegeleider vervult hier onder andere een brugfunctie om de gedetineerde in contact te brengen met een brede waaier aan hulp- en dienstverlening die aanwezig is buiten de muren van de gevangenis.

2.1.2 HULPVERLENING AAN NAASTBESTAANDEN

Een detentie brengt niet alleen voor de gedetineerde zelf heel wat vragen en problemen met zich mee. De directe sociale omgeving van de gedetineerde staat mee onder druk en de kinderen van de gedetineerde betalen mee de rekening (Demeersman in FATIK, 2006)². Naastbestaanden kunnen bij de dienst JWW terecht voor informatie, advies en psychosociale ondersteuning.

Er wordt met de naastbestaande gewerkt rond de detentieproblematiek en de persoon in detentie wordt hierbij zo veel mogelijk betrokken.

In 2018 werden 301 naastbestaanden van een gedetineerde ondersteund door de werking Justitieel Welzijnswerk van de CAW's.

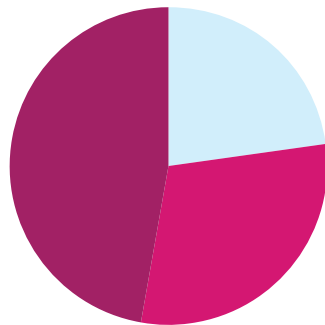
Naast het laagdrempelig verstrekken van informatie en advies aan de naastbestaanden, biedt de werking JWW ook een ondersteunende begeleiding aan deze doelgroep. In het werkjaar 2018 werden **99 naastbestaanden ondersteund via een begeleidingstraject**. De doelstellingen binnen deze begeleiding zijn:

- het aanpakken van sociaal-administratieve, materiële, persoonlijke en/of juridische problemen die ontstaan zijn ten gevolge van het strafrechtelijk gebeuren of die hierdoor zichtbaar worden;
- versterken van het relationeel en structureel netwerk;
- ondersteuning bieden bij de dialoog met justitie-actoren;
- ondersteunen bij de zorg en bezorgdheid voor de gedetineerde;
- betekenis geven/een plaats geven van het gebeuren;
- ondersteunen in het uiten en bespreekbaar maken van de gevoelens rond schuld en schaamte;
- de naastbestaande ondersteunen en motiveren tot het maken van verbinding met de gedetineerde en hem/haar ondersteunen bij deze contacten.

De naastbestaanden van cliënten in detentie die door de CAW's ondersteund worden zijn voornamelijk vrouwelijk (73%) en tussen de leeftijd van 25 en 59 jaar (56%).

Een lichte meerderheid (53%) komt bij de werking JWW terecht via een interne of een externe

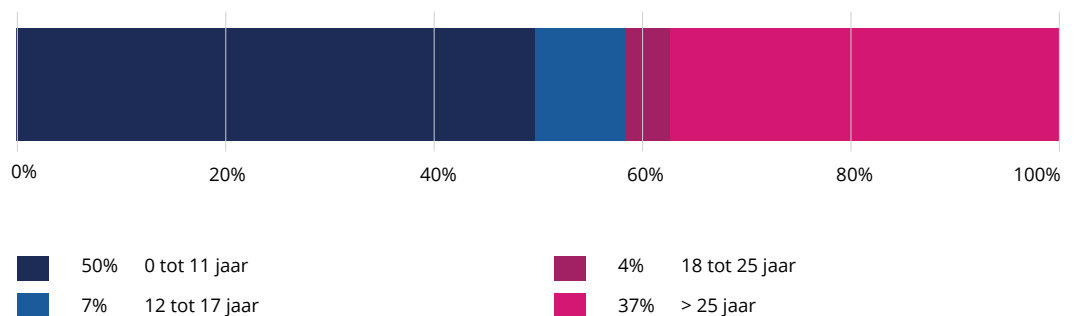
² Demeersman, T. (2006). Een verblijf in de gevangenis: de ouder-kind relatie onder druk. *FATIK*: 112.

Figuur 11
Hoe komt een naastbestaande van een gedetineerde tot een dienst van het CAW
(bij 71% van de cliënten geregistreerd)

23%	Interne verwijzer
30%	Externe verwijzer
47%	Geen verwijzer

Figuur 12
Leeftijdsverdeling niet-gedetineerde cliënten binnen begeleiding ouder-kind contact

doorverwijzer. De externe doorverwijzers zijn voornamelijk politionele diensten en diensten van justitie (**figuur 11**).

De werkingen JWW ondersteunen ook kinder-bezoeken. Een belangrijke opdracht aangezien meer dan de helft van de gedetineerden een ouder is. Kinderen betalen ook de rekening van detentie. De psychosociale situatie van kinderen met een gedetineerde ouder blijkt zeer complex, stressvol en verwarrend. In de meeste gevangenissen wordt geïnvesteerd in kindvriendelijke infrastructuur zoals een aparte bezoekerimte, een speelhoek, een verzorgingstafel,... Maar een kindvriendelijk bezoek vraagt ook zorg en omkadering. Hier blijven de werkingen JWW een belangrijke rol opnemen (Demeersman in FATIK, 2006).

Binnen het begeleidingsaanbod 'ouder-kind contact tijdens detentie' wordt er met de kinderen en betrokken ouders gewerkt rond de verwachtingen die de verschillende actoren hebben. Daarnaast wordt er ook bemiddeld in functie van een gedragen bezoekerregeling en biedt men opvoedingsondersteuning ter bevordering van welbevinden van het kind.

In 2018 werden 46 kinderen en ouders (buiten de gevangenissen) intensief ondersteund door de werkingen JWW bij het ouder-kind contact met een gedetineerde.

Het algemene bereik is groter aangezien dit enkel gaat over de begeleidingstrajecten (**figuur 12**).

2.1.3 STRUCTUREEL SOCIAAL WERK: MINIMALE DIENSTVERLENING IN DE GEVANGENISSEN TIJDENS STAKINGEN: WE KOMEN OP VOOR DE RECHTEN VAN GEDETINEERDEN

Op 14 maart 2019 werd de wet betreffende de minimale dienstverlening in de gevangenis en het statuut van de penitentiaire beampten goedgekeurd door het federaal parlement. België was tot nu toe bijna het enige Europese land met een onbeperkt stakingsrecht in de penitentiaire sector. De gevolgen hiervan voor gedetineerden en hun familieleden waren enorm. Tijdens de grootschalige staking in het voorjaar van 2018, hebben de CAW's en SAM deze problemen onder de aandacht van de commissie voor justitie gebracht.

Na de indiening van een wetsontwerp door de regering om een minimale dienstverlening te garanderen, zijn we wederom in actie geschoten. Via een schriftelijk dossier hebben we de nood aan een minimale dienstverlening beargumenteerd. Op de valreep werd een amendement, geschreven door SAM en de CAW's, ook opgenomen in de wet. Daardoor kunnen gedetineerden ook tijdens een staking een beroep doen op welzijnsorganisaties.

2.1.4 BELEIDSSIGNALERING

1. Thuisloosheid na detentie

Thuisloosheid na detentie blijft een groot probleem. Veel gedetineerden verliezen hun (huur-) woning als gevolg van een plotse opsluiting en de financiële onmogelijkheid om de huur of de afbetaling van het woonkrediet te betalen. Een nieuwe verblijfplaats vinden vanuit de gevangenis is om verschillende redenen niet evident.

Zoals veel andere kwetsbare huurders botsen gedetineerden op het tekort aan betaalbare en kwaliteitsvolle woningen op de private huurmarkt en de lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen. Gedetineerden worden bovendien nog met enkele specifieke obstakels geconfronteerd. Zo bemoeilijkt het feit dat de datum waarop een gedetineerde vrijkomt

niet met zekerheid voorspeld kan worden, de zoektocht. Tel daarbij de vooroordelen en discriminatie ten aanzien van deze huurders, sociaal-administratieve problemen waar velen mee geconfronteerd worden (zoals ambtelijke schrapping) en een vaak financieel zwakkere positie, en het mag duidelijk zijn dat huisvesting voor vele ex-gedetineerden een grote uitdaging is. Het grondrecht op wonen is voor hen moeilijk te realiseren.

Niet alleen op persoonlijk vlak zijn de gevolgen hiervan groot, ook de maatschappelijke impact mag niet onderschat worden. Onderzoek in het buitenland toonde immers aan dat een ex-gedetineerde die thuisloos wordt, tweemaal zoveel kans loopt om te recidiveren dan een ex-gedetineerde met een stabiele woonsituatie.

Een snelle oplossing voor deze problemen ligt niet voor de hand en vraagt coördinatie tussen het woonbeleid en de praktijk op federaal, Vlaams en gemeenteniveau. Maar logischerwijs moet de Vlaamse gemeenschap hier aan de leiding staan. Het is cruciaal dat het Vlaams beleid zich hier op oriënteert.³

2. Transfers als belemmerende factor

27% van de cliënten die ondersteund worden door de werkingen JWW van de CAW's hebben één of meerdere transfers gekend. Het veelvuldig opvolgen van verschillende transfers bemoeilijkt de hulp- en dienstverlening. Het volgen van een langdurige opleiding kan bijvoorbeeld verhinderd worden door een overplaatsing van de gedetineerde.

Naast praktische belemmeringen zijn transfers ook verantwoordelijk voor het afvlakken en het ontmoedigen van de langetermijnvisie van de gedetineerden. Hierdoor zijn ze minder snel geneigd om deel te nemen aan het hulp- en dienstverleningsaanbod.

³ Paterson, N. (2014). Resocialisatie anno 2014: waarom er meer toezicht en controle nodig is. *FATIK*: 141.

Getuigenis: Het leven na de gevangenis

Ronny is een man van 50 jaar met een zwaar verleden, die heel wat tijd in de gevangenis doorbracht. Ronny kon een nieuw leven starten na de gevangenis in De Linde, een residentiële opvang van CAW Antwerpen voor thuisloze mannen, waar Ronny terecht kon toen hij vrijkwam.

Op zoek naar een thuis

Vanuit de gevangenis schreef Ronny elk opvangtehuis aan om een verblijf te vinden voor wanneer hij vrijkwam. "Ik deed mijn verhaal keer op keer en hoopte dat iemand mij ergens een kans zou geven." Zo kwam hij in contact met De Linde, een residentiële opvang van CAW Antwerpen voor thuisloze mannen.

"Patricia voerde een gesprek met mij. Ze vond dat ik een kans verdiende." Ronny kwam op proef vrij en kon in de Linde gaan wonen. Ronny vond er niet alleen onderdak toen hij vrijkwam, maar ook een thuis. "In de Linde voelde ik begrip, ik kreeg genoeg tijd om alles te regelen. Er hangt een goede sfeer, ik had er zelfs drie vrienden na een tijd."

Voordeel van de twijfel

Patricia gelooft sterk in het geven van nieuwe kansen. "We geven mensen vertrouwen én blijven naast hen staan als ze mislukken. Als het nodig is, geven we hen een derde en een vierde en zelfs een vijfde kans. In succesverhalen heeft juist het krijgen van kansen op een bepaald moment voor een mentale klik gezorgd."

"Als ex-gedetineerde is het lastig om een nieuw begin te maken. Tijdens hun verblijf in de gevangenis verliezen de meesten hun job, hun huis, hun sociaal netwerk. Vaak hebben ze geen dak boven hun hoofd als ze vrij komen. Begin er dan maar aan, aan re-integreren in de samenleving. Met het stigma van ex-gedetineerde dat aan je kleeft. Geloof me, met die stempel krijg je vaak het deksel op je neus. Vanuit de gevangenis is het

moeilijk om een woonst te zoeken. Bovendien, welke verhuurder wil een ex-gedetineerde als huurder? Heel veel gedetineerden beschikken na jaren gevangenis niet meer over een stevig sociaal netwerk. Als mensen een perspectief hebben om te kunnen wonen en werken, motiveert hen dat om op het rechte pad te blijven. Méér dan het vooruitzicht opnieuw in de cel te belanden bij een volgende misstap."

Detentieschade

Door 20 jaar gevangenis heeft Ronny heel wat 'detentieschade' opgelopen. "Het is niet zo dat hij 'sterker' uit de gevangenis is gekomen, integendeel. Hij is heel wantrouwig" zegt Patricia. "Toen hij pas bij ons woonde, zat hij meestal op zijn kamer. Maar ondertussen ken ik zijn gebruiksaanwijzing zo'n beetje. Ik denk dat het nu redelijk goed met hem gaat. Hij heeft terug een hond. Hij heeft terug contact met zijn vader. Via Facebook heb ik hem daar een handje mee geholpen. Ik was ook getuige op zijn huwelijk. Ik ben hem blijven steunen, ook toen zijn vrouw een alcoholverslaving had en zijn huwelijk spaak liep".

“ De eenzaamheid speelt me soms parten ”

Ronny woont intussen alleen. Hij gaat nog vaak langs bij het wijkteam van CAW Antwerpen in Berchem. "Drie keer in de week kan ik daar terecht voor een koffie en een babbel. Dat doet deugd. Want de eenzaamheid speelt me soms parten. Ik probeer de mensen die daar over de vloer komen wat te helpen bij klusjes. Door mijn gezondheid kan ik niet meer werken, dus ik ben blij soms wat vrijwilligerswerk te kunnen doen.

Geschreven door Jasmien Peeters & Ilse Schoofs

2.2 Hulpverlening bij schulden en financiële problemen

Een menswaardig inkomen moet burgers toelaten een leven te leiden waarin ze kunnen deelnemen aan de samenleving, zodat ze erbij horen en eraan bijdragen. Dat dit niet gegarandeerd is voor elke burger blijven we aankaarten. Daarnaast hebben de CAW's verschillende initiatieven en acties om armoede en financiële problemen te voorkomen en cliënten met financiële problemen te ondersteunen.

Deze ondersteuning krijgt vorm binnen de financiële hulpverlening. De hulpverlening rond budget, uitgaven en schulden die het CAW biedt, hangt af van de persoonlijke situatie van de cliënt, zijn verwachtingen naar de hulpverlening en de steun die de cliënt kan krijgen in zijn omgeving.

In 2018 zijn er 11.323 cliënten betrokken in financiële hulpverlening van de CAW's.

10% van de cliënten van de CAW's worden dus ondersteund bij hun financiën en schulden. In vergelijking met het algemene profiel van het cliënteel van de CAW is er in de financiële hulpverlening een ruimere vertegenwoordiging van de 25 tot 59-jarigen (71%). Er zijn, in tegenstelling tot de populatie van de CAW's, iets meer mannen dan vrouwen in financiële hulpverlening (56% vs. 44%).

Een cliënt kan geholpen worden bij zijn uitgaven, schulden en budget via directe hulp (ad hoc, niet systematisch) of via een begeleidingstraject waarbij systematisch en doelgericht aan de budgetproblemen en/of schulden gewerkt wordt.

2.519 cliënten worden begeleid in één van de modules van financiële hulpverlening. We onderscheiden hier budgetbeheer, budgetbemiddeling en schuldbemiddeling. 40% van deze cliënten bevindt zich in de module budgetbegeleiding, 35% in de module budgetbeheer, 7% in de module schuldbemiddeling en 18% combineert modules financiële hulpverlening (*figuur 13*).

Naast een combinatie van financiële begeleidingsmodules is financiële hulpverlening vaak een onderdeel van een **integrale manier van werken die inzet op meerdere levensdomeinen**. Financiële problemen zijn zelden een geïsoleerd probleem.

Zo wordt financiële hulpverlening vaak gecombineerd met ondersteuning van de cliënt op het gebied van relaties en persoonlijk problemen (bij 36% van de cliënten die financiële hulpverlening ontvangt) en wonen (bij 26% van de cliënten die financiële hulpverlening ontvangt). De grafiek geeft weer dat er ook verschillende begeleidingstrajecten gecombineerd worden met financiële hulpverlening (*figuur 14*).

Budgetbegeleiding

Het doel van budgetbegeleiding is dat de cliënt leert hoe inkomsten en uitgaven te beheren. De cliënt beheert zelf haar/zijn budget en ontvangt dus zelf alle inkomsten en voert zelf alle betalingen uit. Het CAW helpt met het opmaken van een budgetplan, een inventaris van de schulden, geeft advies, biedt persoonlijke ondersteuning...

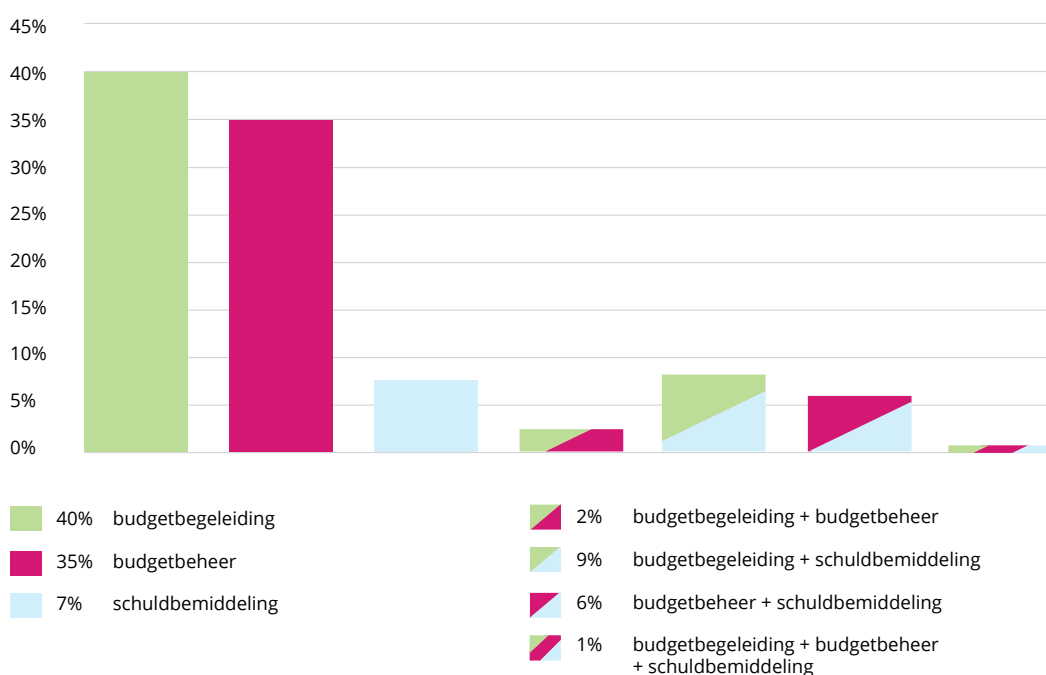
Budgetbeheer

Het doel van budgetbeheer is dat de cliënt leert hoe zij/hij inkomsten en uitgaven kan beheren. Het verschil met budgetbegeleiding is dat nu het CAW de inkomsten ontvangt en de betalingen van de vaste kosten en van de schulden doet in plaats van de cliënt. De cliënt krijgt leefgeld om de dagelijkse kosten mee te kunnen betalen.

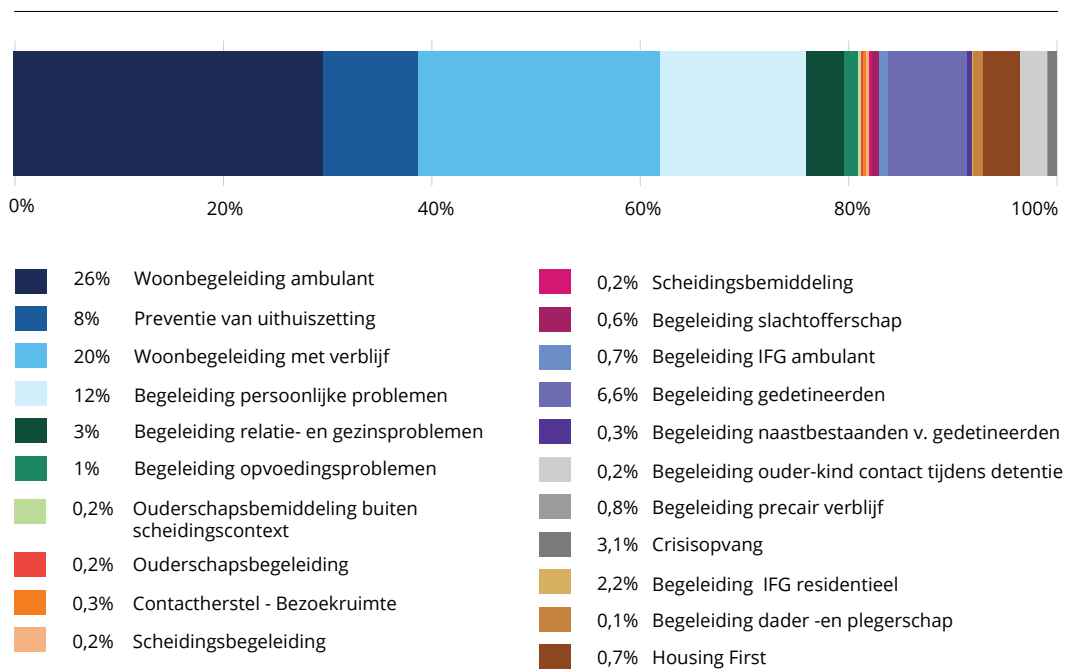
Schuldbemiddeling

Binnen schuldbemiddeling zal het CAW als schuldbemiddelaar proberen om een regeling te treffen met de schuldeisers over de betaling van de schulden van de cliënt. Een schuldbemiddelaar zal ook nagaan of de schulden terecht zijn, of ze verjaard zijn, of er onwettige kosten aangerekend worden ... en zo de rechten van de cliënt vrijwaren.

Figuur 13
Inzet modules financiële hulpverlening

Figuur 14
Combinatie met andere modules, % cliënten

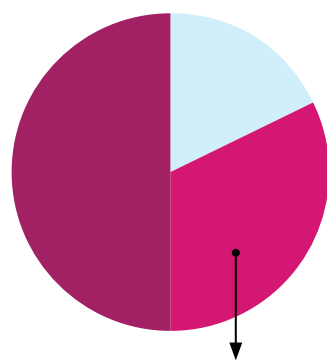

De helft van de cliënten in financiële hulpverlening vindt zelf zijn weg naar de CAW's. Een derde bereikt het aanbod via een doorverwijzing van een externe partner.

Vooraf, en niet onlogisch, **vanuit het OCMW en de diensten huisvesting wordt er veel doorverwezen naar het CAW** (respectievelijk 21% en 18%). Zowel de OCMW's als de CAW's spelen een belangrijke rol op de eerste lijn en het is dan ook belangrijk het bestaande aanbod maximaal af te stemmen op elkaar. De CAW's en OCMW's hebben hiertoe een flexibel kader met gezamenlijke afspraken, waarbij lokaal samengewerkt wordt in het aanbieden van een geïntegreerd, toegankelijk en herkenbaar, breed onthaal. (*figuur 15 & 16*).

2.2.1 CLIËNTEN IN COLLECTIEVE SCHULDENREGELING

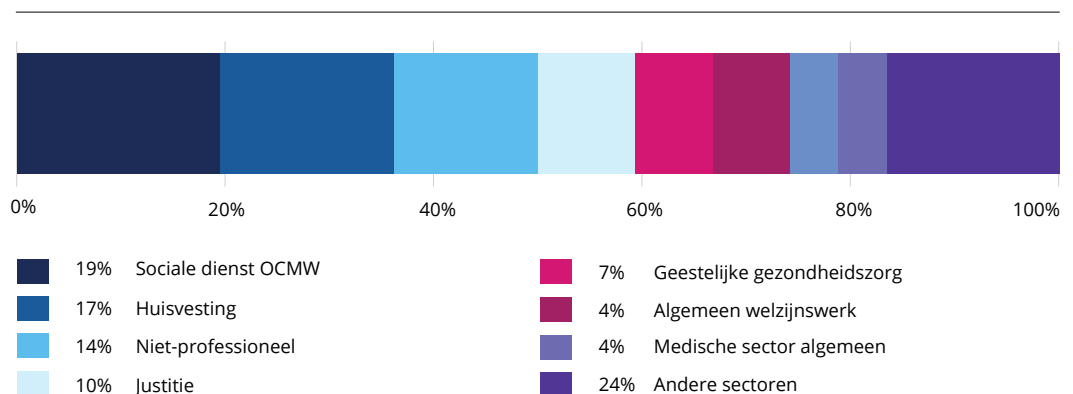
De groep personen met een collectieve schuldenregeling wordt opnieuw groter. Een collectieve schuldenregeling is een gerechtelijke procedure in geval van structurele schuldproblemen. De schuldbemiddelaar wordt aangesteld door de Arbeidsrechtbank. Hij stelt een plan op waardoor in de mate van het mogelijke de schulden afbetaald worden en waakt erover dat de betrokkene tijdens de afbetaling nog menswaardig kan leven. Na een collectieve schuldenregeling kan deze persoon terug schuldenvrij door het leven.

Figuur 15
Doorverwijzing van cliënt
in financiële hulpverlening naar het CAW

18%	Interne verwijzer
32%	Externe verwijzer
50%	Geen verwijzer

Figuur 16
Externe verwijzer van cliënten in financiële hulpverlening

Wist je dat: Veel schulden geen kredietschulden zijn, maar schulden met betrekking tot het niet kunnen betalen van basisvoorzieningen (elektriciteit, water, ...)

**Het CAW ondersteunde in 2018
328 cliënten die zich in een collectieve
schuldenregeling bevinden.**

De CAW's laten zich niet aanstellen als schuldbemiddelaar door de Arbeidsrechtbank. Ze nemen de rol van schuldbemiddelaar op als hulpverlener met een integrale kijk op de problematiek. Nochtans heeft het CAW bij een extern aangestelde schuldbemiddelaar ook een rol te vervullen. De aangestelde schuldbemiddelaar werkt (meestal) niet rond het budget.

Het beschikken over een menswaardig inkomen is een absolute voorwaarde voor een duurzaam budgetmanagement, maar het is niet voldoende. Tegelijkertijd moeten ze beschikken over voldoende financiële vaardigheden en moeten ze een gezond financieel gedrag stellen. Binnen een budgetbegeleiding of een budgetbeheer kan het CAW aan de cliënt de nodige ondersteuning bieden.

Daarnaast gebeurt het dat tijdens een collectieve schuldenregeling opnieuw schulden worden gemaakt. Het is belangrijk om de cliënt te helpen bij deze schulden en te voorkomen dat dit opnieuw gebeurt.

2.2.2 WERKING IN DE KIJKER: WAKOSTA

Budget in Zicht, of kortweg BIZ, is een samenwerkingsverband tussen de CAW's, OCMW's en verenigingen waar armen het woord nemen. Er zijn 11 regionale samenwerkingsverbanden waarvoor de CAW's het werkgeverschap op zich nemen.

Deze samenwerkingsverbanden willen enerzijds via preventie- en nazorginitiatieven (hervat in

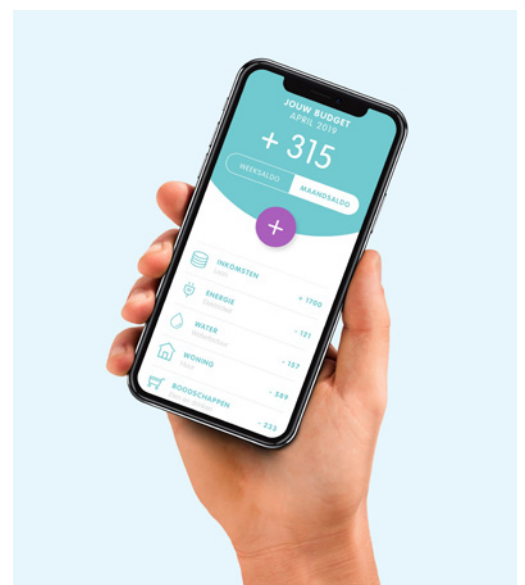
schulden) schuldoverlast voorkomen en anderzijds initiatieven nemen ter ondersteuning van een toegankelijke, cliëntgerichte en integrale schuld- en budgethulpverlening.

De BIZ-regio's sloegen in 2018 de handen in elkaar om met de steun van SAM en Streekfonds West-Vlaanderen de budgetapp WAKOSTA te ontwikkelen. De App is bedoeld voor het brede publiek maar kan zeker ook gebruikt worden in een hulpverleningscontext, in de financiële opvoeding van ouders met hun zoon of dochter, door een vereniging die concreet aan de slag wil gaan rond dit thema..

Met de WAKOSTA app:

- Kan men inkomsten en uitgaven ingeven.
- Heeft men zicht op het week- of maand-budget.
- Kan men op het einde van de maand de balans opmaken.
- Kan men zelf het saldo van de vorige maand in de nieuwe maand invoeren of maakt men per maand een nieuwe start.

WAKOSTA kan gratis gedownload worden in de Play Store (android) en App Store (IOS).

Getuigenis: budgetbegeleiding in beeld

Nico (fictieve naam) werd na begeleiding bij de dienst schuldbemiddeling van het CAW doorverwezen naar een advocaat in collectieve schuldenregeling.

Na enkele weken kwam Nico terug aankloppen bij het CAW met de boodschap

“Mijn inkomen was niet op tijd gestort. Hierdoor kon ik mijn rekeningen niet betalen”.

Eva, de schuldbemiddelaar van het CAW besloot Nico uit te nodigen om zijn onbetaalde facturen samen te overlopen. Groot is de verrassing van Eva wanneer Nico opdaagt met drie volle zakken met ongeopende brieven. De zakken vol ongeopende post waren onder de radar gebleven. Tijdens het eerdere huisbezoek werd enkel een kleine kast getoond met daarin stapeltjes netjes geklasseerde papieren.

Eva zal samen met enkele collega's de komende weken en maanden Nico ondersteunen. Samen zullen ze de ontvangen post openen, sorteren en een administratiesysteem uitwerken.

Een eerste sorteersessie startte met tranen, maar eindigde in een eerste map geklasseerde post en het gevoel van vooruitgang en hoop. Deze stap in budgetbegeleiding is noodzakelijk in een langere termijnvisie en om de (externe) collectieve schuldenregeling een kans te geven.

2.2.3 BELEIDSSIGNALERING

Financiële bemiddeling bij mensen met een te laag inkomen

Binnen de schuldbemiddeling zien we een vaak terugkerend profiel: de gezinnen of alleenstaanden met zware schulden en een zeer laag inkomen. De oorzaak van de schuldoverlast bij deze gezinnen in armoede is soms tweeledig. Het bijzonder laag inkomen, dat leidt tot zogenaamde overlevingsschulden, ligt altijd mede aan de basis.

Daarenboven blijkt uit ervaring van hulpverleners dat het de mensen vaak ontbreekt aan de nodige vaardigheden om in dermate moeilijke omstandigheden een budget in evenwicht te houden (Vlaams Centrum Schuldenlast).

Bemiddelen rond schulden is voor deze

kwetsbare groep meestal onmogelijk. Het enige middel dat schuldbemiddelaars kunnen inzetten is vragen om uitstel van betaling tot de situatie verbetert. Ook een intensieve begeleiding van deze cliënten rond administratieve vaardigheden en gezond budgetteren vergt het onmogelijke van deze mensen omdat er met dergelijk laag inkomen praktisch niet te 'budgetteren' valt. De kloof tussen het lage inkomen en het nodige budget om in de basisbehoeften te voorzien, is gewoon te groot. Mensen blijven ter plaatste trappelen in de schuldenproblematiek.

Deze situaties maken pijnlijk duidelijk dat de minimuminkomensbescherming in ons land faalt en een menswaardig inkomen nog voor een (te) grote groep onbereikbaar is. Heel wat burgers ervaren structurele problemen om rond te komen en vinden geen kwalitatieve huisvesting. Zonder een menswaardig inkomen is werken aan vaardigheden rommelen in de marge (CEBUD)⁴.

⁴ Vlaams Centrum Schuldenlast (2011). Basisnota schuldpreventie. Peeters, N. e.a (2019). Schuldbemiddeling 2.0. Een werkmethode voor effectieve schuldbemiddeling. CEBUD working paper.

3. Kencijfers

Inkomsten

Het CAW financiert zijn dagelijkse werking vanuit vier verschillende bronnen: een subsidie-enveloppe van de Vlaamse Overheid, middelen van steden en gemeenten, RSZ- middelen (sociale maribel) en schenkingen van organisaties of particulieren aan het CAW.

Tabel 1 toont per CAW de oorsprong van de beschikbare middelen in 2018 en een vergelijking met de middelen van het werkjaar 2017. Tabel 3 geeft daarnaast in de voorlaatste kolom de omzet van elk CAW weer.

Tabel 1

CAW	AWW-enveloppe		Sociale Maribel	
	AWW-enveloppe Vlaamse Overheid 2018	verhouding AWW-enveloppe t.o.v. 2017, %	Sociale maribel 2018	"verhouding Sociale maribel t.o.v. 2017, %"
CAW Limburg	11.099.884,82	11,12	561.363,23	21,20
CAW Antwerpen	15.460.676,99	1,94	796.047,57	3,77
CAW De Kempen	6.588.078,49	1,76	412.391,69	25,86
CAW Boom Mechelen Lier	3.904.992,47	1,88	390.744,10	52,02
CAW Brussel	6.262.914,85	7,01	467.884,08	5,67
CAW Halle Vilvoorde	5.490.295,57	2,90	410.716,54	28,08
CAW Oost-Brabant	7.546.570,13	1,96	471.728,80	6,87
CAW Oost-Vlaanderen	20.571.123,41	1,99	1.134.271,23	10,38
CAW Noord-West-Vlaanderen	9.322.882,69	1,88	614.998,19	5,69
CAW Centraal-West-Vlaanderen	3.947.054,78	1,64	371.995,89	26,72
CAW Zuid-West-Vlaanderen	5.352.382,80	1,88	386.390,51	8,30
Totaal	95.546.857,00	3,28	6.018.531,83	13,99

Tabel 2
Andere subsidies, schenkingen en legaten

CAW	Andere subsidies		Schenken en legaten	
	Andere subsidies 2018	verhouding Andere subsidies t.o.v. 2017, %	Schenken en legaten 2018	verhouding Schenken en legaten t.o.v. 2017, %
CAW Limburg	1.924.140,80	-17,98	972,45	-94,14
CAW Antwerpen	14.686.242,61	8,69	235.873,41	47,04
CAW De Kempen	1.801.994,31	8,74	7.859,00	102,74
CAW Boom Mechelen Lier	633.002,22	19,54	5.064,87	-21,14
CAW Brussel	2.253.267,68	-7,97	24329,15	-9,58
CAW Halle Vilvoorde	462.939,49	-9,71	/	/
CAW Oost-Brabant	997.768,29	10,14	42.102,11	102,12
CAW Oost-Vlaanderen	4.191.555,36	-11,37	43.563,95	-28,48
CAW Noord-West-Vlaanderen	2.399.116,93	-9,04	46.605,19	17,66
CAW Centraal-West-Vlaanderen	422.688,00	-15,09	13.310,35	45,76
CAW Zuid-West-Vlaanderen	1.453.272,32	2,06	17.092,43	44,17
Totaal	31.225.988,01	0,08	436.772,91	22,50

Tabel 3
Inkomsten totaal

CAW	TOTAAL zonder omzet 2018	verhouding totaal zonder omzet t.o.v. 2017	OMZET	TOTAAL 2018
CAW Limburg	13.586.361,30	6,02	2.079.123,17	15.665.484,47
CAW Antwerpen	31.178.840,58	5,31	1.889.044,99	33.067.885,57
CAW De Kempen	8.810.323,49	4,10	555.557,32	9.365.880,81
CAW Boom Mechelen Lier	4.933.803,66	6,66	188.700,19	5.122.503,85
CAW Brussel	9.008.395,76	3,03	354.884,64	9.363.280,40
CAW Halle Vilvoorde	6.363.951,60	3,16	40.457,14	6.404.408,74
CAW Oost-Brabant	9.058.169,33	3,29	316.416,08	9.374.585,41
CAW Oost-Vlaanderen	25.940.513,95	-0,18	1.734.764,99	27.675.278,94
CAW Noord-West-Vlaanderen	12.383.603,00	-0,21	586.916,44	12.970.519,44
CAW Centraal-West-Vlaanderen	4.755.049,02	1,72	276.194,05	5.031.243,07
CAW Zuid-West-Vlaanderen	7.209.138,06	2,31	528.622,00	7.737.760,06
Totaal	133.228.149,75	3,234305802	8.550.681,01	141.778.830,76

Personeel

De inkomsten worden voor het grootste deel gebruikt voor de inzet van personeel. In 2018 waren 2 198 VTE aan het werk over de elf CAW's heen. 63 % van deze VTE's werd ingezet met de subsidie-enveloppe van de Vlaamse Overheid.

Het aantal werknemers ligt uiteraard hoger dan het aantal VTE, aangezien niet elke werknemer voltijds werkt.

CAW	aantal erkende VTE			aantal ingezette VTE		
	2018	2017	2016	2018	2017	2016
CAW Limburg	172,43	151,17	151,17	230,7	200,41	200,17
CAW Antwerpen	222,71	222,71	222,01	552,8	554,70	508,10
CAW De Kempen	95,54	93,90	92,80	127,95	127,90	123,73
CAW Boom Mechelen Lier	56,13	56,13	56,13	71,7	70,00	67,00
CAW Brussel	87,5	86,47	85,47	164,9	156,38	144,30
CAW Halle Vilvoorde	79,62	75,12	75,12	101	97,60	101,00
CAW Oost-Brabant	109,44	107,44	108,94	138,99	136,82	135,69
CAW Oost-Vlaanderen	298	298,00	298,00	427,3	436,50	427,00
CAW Noord-West-Vlaanderen	135,2	135,20	135,20	205,8	206,70	199,20
CAW Centraal-West-Vlaanderen	57,24	57,24	57,24	72,2	76,40	76,40
CAW Zuid-West-Vlaanderen	77,62	77,62	77,62	105	98,57	103,05
Totaal	1391,43	1361,00	1359,70	2198,34	2161,98	2085,64

Vrijwilligers

De CAW's blijven sterk inzetten op het werken met vrijwilligers. In 2018 waren er 2.390 vrijwilligers actief in de CAW's. Dit is een daling van 5% tegenover het werkjaar 2017. In realiteit liggen deze aantallen hoger doordat heel wat vrijwillige inzet niet systematisch geregistreerd wordt.

Niet alle vrijwilligers zijn in dezelfde mate betrokken in de werking van het CAW. Sommige vrijwilligers werken op wekelijkse basis een aantal dagen of uren en op anderen kan het CAW éénmalig in het jaar rekenen voor een grootse activiteit.

CAW	vrijwilligers		
	2018	2017	2016
CAW Limburg	102	163	96
CAW Antwerpen	453	327	371
CAW De Kempen	237	282	180
CAW Boom Mechelen Lier	82	71	70
CAW Brussel	63	143	118
CAW Halle Vilvoorde	35	44	48
CAW Oost-Brabant	243	215	210
CAW Oost-Vlaanderen	650	650	687
CAW Noord-West-Vlaanderen	274	274	278
CAW Centraal-West-Vlaanderen	113	108	120
CAW Zuid-West-Vlaanderen	138	237	128
Totaal	2390	2514	2306

4. Het CAW als partner in intersectorale samenwerkingsverbanden

Krachtig sociaal werk is geen eiland. Als CAW's kiezen we er bewust voor om intersectoraal samen te werken, om te netwerken en om zorg en ondersteuning te organiseren over grenzen van beleidsdomeinen, organisaties en professionals heen.

In 2018 startten de **geïntegreerde brede onthalen (GBO)**, een samenwerkingsverband tussen het CAW, de diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen en het OCMW.

Deze samenwerking is gericht op twee belangrijke doelstellingen:

- het realiseren van een toegankelijke sociale hulp- en dienstverlening;
- maximale toekenning van rechten in strijd tegen onderbescherming.

Om deze doelstellingen te realiseren, stemt het samenwerkingsverband af met lokale basis- of faciliterende actoren (o.a. Samenlevingsopbouw,

armoedeverenigingen, thuiszorgdiensten, huisartsen, ...) én met het meer gespecialiseerde begeleidingsaanbod.

De CAW's zetten daar hun eigen expertise in: hulpaanbod en onvoorwaardelijke toegankelijkheid voor alle burgers met specifieke aandacht voor de meest kwetsbaren, vanuit een generalistisch perspectief. Dit doen we ook onder andere met betrekking tot de twee hier besproken thema's: armoede en schulden en toeleiding tot basisrechten en problemen ten gevolge van dader en slachtofferschap, detentie en precair verblijf. Met dezelfde motivatie engageren de CAW's zich in de **eerstelijnszones** (ELZ) die zijn opgericht om het werk van lokale overheden, zorg- en hulpverleners beter op elkaar af te stemmen en een effectieve en kwalitatieve eerste lijn te organiseren die toegankelijk is voor iedereen.

Ook in dit samenwerkingsverband werken de CAW's mee aan de interdisciplinaire samenwerking en afstemming tussen de zorgaanbieders onderling, de zorgaanbieders

en andere organisaties en diensten en tussen de zorgaanbieders en de personen met een zorg- en ondersteuningsnood, mantelzorgers en vrijwilligers.

Andere voorbeelden van intersectorale samenwerking zijn 'Eén gezin, één plan' binnen de jeugdhulp, Budget InZicht (samenwerken aan preventie en nazorg inzake schuldenlast en kwaliteitsverbetering van de schuldhulpverlening wat de 'WAKOSTA'-app, (zie eerder) opleverde), wijkteams in Antwerpen, GGZ-netwerken, ...

Door samen te werken én door onze expertise in te zetten in deze samenwerkingsverbanden realiseren we een synergie die een extra middel is voor betere hulpverlening. Want dat is ons doel: hulpverlening waar de burger en zijn levensdoelen centraal staan, hulpverlening op maat van de cliënt, kortom sociaal werk waardoor er meer welzijn en kwaliteit van leven gecreëerd wordt bij individuen en in de samenleving.

Wil je een CAW steunen? Dat kan!

Je kan een CAW steunen
met een gift of via
een maandelijkse storting.

Vanaf 40 euro is je gift
fiscaal aftrekbaar.

Neem een kijkje op
www.caw.be of www.jac.be.
0800 13 500

CAW Antwerpen
BE93 7775 9057 3967

CAW Boom Mechelen Lier
BE34 3200 6796 9990

CAW Brussel
BE53 0682 4468 5153

CAW Centraal-West-Vlaanderen
BE84 4675 3755 1859

CAW De Kempen
BE74 0682 2287 4907

CAW Halle Vilvoorde
BE 38 4391 0617 4172

CAW Limburg
BE38 0882 1281 6072

CAW Noord-West-Vlaanderen
BE85 0682 3070 2706

CAW Oost-Brabant
BE59 7775 9209 2726

CAW Oost-Vlaanderen
BE25 0689 0002 0082

CAW Zuid-West-Vlaanderen
BE77 3850 5303 7542